

PTUJSKI LIST

Politično gospodarski tednik.

Stane:

Za celo leto K 20.—
za pol leta " 10.—
za četrt leta " 5.—
za 1 mesec " 1.70
Posamezna številka 60 vin.

Uredništvo in upravnništvo je v
Ptuju, Slovenski trg 3 (v starem
rotovžu), pritličje, levo.
Rokopisi se ne vrnejo.

Štev. 9

Ptuj, 29. februarja 1920

II. letnik

Članom in članicam krajevnih organizacij JDS!

V nedeljo, dne 29. februarja 1920 se vrši ob 10. uri dopoldne v veliki dvorani hotela Union v Ljubljani

velik javen SHOD

na katerem poročajo bivši ministri: Svetozar Pribičević, Milorad Drašković, dr. Edo Lukinich, dr. Albert Kramer, dr. Gregor Žerjav.

Vabljeni so vsi somišljeniki in somišljenice. Udeležite se zborovanja gotovo.

Načelstvo JDS.

NOVA VLADA.

Imamo torej zopet novo vlado v Beogradu; imeli smo jih že celo vrsto in kakor vse kaže, še tudi za naprej ne bomo prišli do potrebne stalnosti v tem pogledu.

Sedaj so na površju srbski radikalci, hrvatski frankovci in slovenska ljudska stranka pod vodstvom dr. Korošec-a. V ministerstvu imamo 3 slovenske zastopnike in sicer je dr. Korošec ministerski podpredsednik, ter zajedno minister za železnice, kmet Roškar je minister za poljedelstvo, zdravnik dr. Fran Jankovič minister za verstvo. Najbolj simpatično se nam še zdi, da se je ministerstvo za poljedelstvo poverilo kmetu, ker kmet vendarle o kmetijstvu še več razume, kakor duhovnik o železnicah in pa zdravnik o verstvu. Toda ministerski portfeli se pač ne oddajajo po strokovnjaških zmožnostih, temveč pač tako, kakor nanese slučajno politika.

Nova vlada se je porodila v velikih težavah. Ko je bila lista že sestavljena, se je

Iz starih časov.

Že stari narodi so se mnogo borili proti alkoholu, temu velikemu sovražniku človeštva, razdiratelju družinskega življenja in protivniku vsega napredka.

Pri starih narodih so bili zakoni proti alkoholu prav strogi. V Atenah, domovini umetnosti in lepote, so stari Grki obsodili nekega zakonodajnega uradnika na smrt, ker se je preveč napil.

Strogi Špartanci pa so šli še dalje. Ti so popolnoma prepovedovali pitje opojnih pijač in Lykurg je ukazal, da se povsod zatire vinska trta.

Za časa rimske republike je bilo prepovedano piti mladini vino; šele nad 30 let stari moški so smeli uživati vino. V slučaju pa, da je kdo storil v pijanosti zločin, se to ni smatralo kot olajšujočo okolščino, temveč se je zločinca zaradi tega še strožje obsodilo.

Grški modrijan Pittakos v Mytileni je izdal naredbo, da se mora vsakogar, ki je v pijanosti zagrešil kak zločin, dvakrat strožje kaznovati, kakor onega, ki ga je storil v treznosti.

Mohamed, ustanovitelj Izlama je popolnoma prepovedoval v Koranu uživanje vina.

izkazalo, da sta 2 izmed ministerskih kandidatov pravzaprav državnonevarni osebi. Neki Halil Beg Hrasnica, ki bi naj postal minister za šume in rude, je baje kot bivši avstrijski vojaški sodnik vesil Srbe v Kragujevcu, ter zahteva mirovna konferenca njegovo izročitev kot vojnega zločinca, Ladoslav Hanžek pa, ki bi naj bil prevzel ministerstvo za agrarno reformo, je bil avstrijski konfident. Še pravočasno so demokratije opozorili javnost na to dejstvo. Moža sta izginila z liste in tako prevzame g. Krnic ministerstvo za agrarno reformo, dr. Šurmin mesto Krnica ministerstvo za socialno politiko, a Ivica Kovačević ministerstvo za šume in rude. Novo ministerstvo se je seveda s to prvo krizo takoj spočetka precej diskreditiralo.

Kako bo šlo z novo vlado naprej, bomo videli in jo bomo sodili po njenih uspehih. Imela bo izvanredno težavno stališče, ker nima za seboj potrebne večine. Politični boji se bodo seveda nadaljevali, boj za ministerske stolčke ne pojenja, trpi pa pod tem država in narod. Kakor ni mogla dosedanja demokratično-socialistična vlada doseči vsled opozicije drugih strank nikakih znatnih uspehov, tako se bojimo, da tudi nova vlada ne bo mogla izvršiti svojega programa, ako se ne ublažijo razmere med njo in nasprotnimi strankami. Narodno predstavništvo je zopet sklicano in se sestane dne 3. marca. Nova vlada hoče torej odločevati le v sporazumu z narodnim predstavništvom. Vprašanje pa je, ali je to narodno predstavništvo zmožno za delo. Kot prva točka je na dnevnem redu: Konfiskacija vojnih dobičkov. Bilo je že večkrat v razpravi, toda vojni dobičkarji se še vedno brezskrbno vesele svojega plena. Ako bi nova vlada v tem oziru imela več sreče, si bo stekla gotovo mnogo zaslug. Brez konfiskacije vojnih dobičkov ni mogoče urediti

Karol Veliki je mnogokrat strogo opominjal svoje dvornike, naj ostanejo trezni.

Francoski kralj Franc I. je odredil l. 1536 jako stroge naredbe proti alkoholikom. Odredil je, da se vsakega pijanca kaznuje v prvem slučaju z ječo ob kruhu in vodi. Ako so koga drugič zalotili pijanega, se mu je naštel primerno število palic, tretjič so ga pretepli z biči. Ako je ostal nepoboljšljiv pijanec, odrezal se mu je en prst na nogi, ako to ni pomagalo, se ga je izpostavilo na sramotni kamen, a končno se ga je izgnalo iz domovine.

V nekaterih drugih deželah so zaprli pijance v ječe ter jim dajali le to hrano, ki je bila pomešana z žganjem in to tako dolgo, dokler se ni pijancu zgnusilo ter se je začel braniti uživati tako hrano. Ali pa so zaprli vse, ki so jih našli pijane na ulicah, potem pa, ko so se streznili, so morali pometati ceste, neglede na to, ali je bil kdo bogataš ali siromak.

Cepljenje ran in alkoholne pijače.

Včasih so mislili, da ranjencem koristijo alkoholne pijače, da se jim hitreje celijo rane, ali da vsaj lažje prenašajo bolečine, če uživajo alkoholne pijače.

Ali zdravniki trdijo ravno nasprotno in

naše valute. Dokler se ne uredi valuta, ne pojenja draginja in se ne izboljša naše gospodarstvo.

Torej nova vlada ima rešiti mnogo važnih vprašanj. Ljudstvo čaka, kako se to zgodi.

Gospodarstvo.

Mazanje trt proti trtni plesnobi in drugim boleznim.

Zlasti važno je za nas letos mazanje trt z žveplovoapneno brozgo proti trtni plesnobi, katera bolezen se je pri nas zelo razpasla in nam povzroča velikansko škodo. Ker žveplovoapnena brozga iz inozemstva ne moremo dobiti, pripraviti si jo moramo sami na sledeči način:

Na 10 l vode se vzame 2 kg finega, zmletga žvepla in 1 kg živega (neugašenega), a svežega, ne starega apna. Posoda mora biti železna (najbolje železen kotel) in še enkrat toliko obsežna kot je tekočina, ker zavzame ta med kuhanjem večji objem.

Najpreje se v kakih dveh litrih tople vode polagoma (po koščkih) ugasi živo apno in se ga končno dobro razmeša na redek apnen belež. Medtem se žveplo, da ne dela kepice, zmeša z nekoliko vode v gosto kašo, ki se jo potem vmeša med apnen belež. Nato se dolije še ostalo vodo in se s kako palico zmeri globočina tekočine v kotlu.

V palici se napravi zareza, da se označi, koliko tekočine vsebuje posoda (kotel), ker je treba med kuhanjem izhlapelo vodo vedno iznova nadomestiti (doliti z vročo vodo. Zmes se kuha eno uro ob vednem mešanju, da se končno izpremeni v rjavo, včasih (vsled vpliva

dokazujejo to na podlagi praktičnih opazovanj ranjencev ob času vojske.

Tako je opazil zdravnik Heyfelder v zadnji vojski, da so se zdravile pri zdržnih Turkih in Tatarih zelo težke rane hitro, brez vročine in drugih posledic, dočim je bilo pri Rusih, ki so uživali žganje zdravljenje veliko bolj težavno.

Enake pojave so navajali zdravniki v grško-turški in zlasti še v rusko-japonski vojski.

Pri Japoncih, katerih zdržnost je splošno znana, niti kužne bolezni, kakor kolera, legar, malarija, ki se tako rade pojavijo v vojnem času, niso nastopile.

Zdravnik Azimovo piše, kako zelo presegajo zdržni Arabci in Alžirci Francoze v odpornosti pri ranitvah. Težke rane so zdravili zdravniki pri njih v najkrajšem času. To so pripisovali njihovi zdržnosti od alkoholnih pijač.

A ne le vojakom je priporočati popolno zdržnost, potrebna je vsakemu, ki mu je mar njegovo življenje.

Norveško ženstvo in žganje.

Na Norveškem je bila leta 1894 sprejeta postava, ki dovoljuje občinam, z glasovanjem odločiti, ali se naj v občini kuha žganje ali ne. Vsak moški ali ženska, ki je star 25 let,

železa) nekoliko zelenkasto tekočino. Ko se tekočina ohladi, se ji dodene dva- do trikratno množino vode in nato precedi skozi gosto, žično sito, nakar je takoj porabna za mazanje trt. Nerazkuhan ostanek ostane lahko v kotlu za prihodnjo kuho.

Po režnji je treba vso staro skorjo na trtah ostrgati, najbolje z mehкими žičnimi krtačami. Režnje (rezino) spravimo iz vinograda in ga sežgemo. Nato pa trto vso, od zemlje do vrha namažemo s pripravljeno apneno brozgo. Za mazanje vzamemo kak čopič, ali krtačico za leščilo, ali pa okoli palice ovito cunjjo. Dobro je mazati trte dvakrat, zadnji-krat pa vsaj osem do štirinajst dni preje, preden se prično očesa napenjati. Mazanje uničuje škodljivce in zadržuje trte, da prezgodaj ne odženejo, kar je gotovo ugodno.

* * *

Zamenjava kronskih bankovcev. Ko je nastopila nova vlada v Beogradu, se je po časopisih razglašalo, da je zamenjava kronskih bankovcev Avstro-ogrske banke za kronsko-dinarske bankovce ustavljena. To ni resnica, temveč se zamenjava vrši naprej. Iz prometa se jemljejo kronski bankovci po 20, 50, 100 in 1000 K. Vsi ti kronski bankovci prenehajo biti splošno plačilno sredstvo v naših pokrajinah po 15. marcu. Imeli bomo potem le še nove kronsko-dinarske bankovce. Zamenjuje se bankovce pri davčnih uradih in nekaterih denarnih zavodih, 1000 kronske bankovce zamenjajo samo davčni uradi. S temi 1000 kronskimi bankovci je sploh zelo kočljiva stvar. Kroži namreč veliko število falzifikatov. Finančna oblast je ugotovila 10 vrst ponarejenih kolkov na tisočakah. Vse to se nam uradno razglašalo, da se le sedaj, ko se je zamenjava pričela. Poprej živ krst ni ljudstva opozoril, da naj bo previdno pri sprejemanju tisočakov. Posebno se ni nikdar uradno razglasilo, kako izgledajo falzifikati. Sedaj pa prideš k davčnemu uradu s tisočakom in — hej po njem — Falzifikat! Ne vemo, kako pride občinstvo do tega, da naj trpi škodo, ker je v dobri veri in celo od bank, denarnih zavodov ter uradov sprejemalo tisočake s ponarejenimi kolki. Razburjenje je veliko. Promet trpi, vrednost krone pa pada radi nezaupljivosti proti našemu plačilnemu sredstvu. Smo odločno za to, da se zamenjava izvrši. Mogoče bomo vendar potem bolj obvarovani proti ponarejanju. Istotako pravično pa je, da se varuje naše ljudi pred škodo, katere niso sami zakrivali. Bilo bi krivično, ako naj plača škodo naš

ima pravico glasovati. Leta 1895 je bilo prvo glasovanje. Boj je bil hud za žganje in proti žganju. Na deželi so ga povsod odpravili, tudi domače kotle so opustili. Bolj trdo je šlo v mestih. Vzdignile so se pa zlasti norveške žene kakor Spartanke zoper sovražnika domače sreče. Med ženstvom je bilo silno navdušenje. Ker je na deželi že prej bilo glasovanje, so žene in dekleta šle v mesta, ko je bilo tam glasovanje. Po hišah so prevzele razna gospodinjstva dela, da so domače ženske lahko šle na volišča. Oblekle so se v resna temna oblačila, kakor bi šle v svetišče. In ko se je pozno zvečer izvedel izid glasovanja, da je izmed 13 mest jih 11 odklonilo, kuhanje žganja, je zavladalo nepopisno veselje. Tiste, ki so poprej živele v sovraštvu, so si prijateljski stiskale roke.

Slovenke, vzemite si za zgled norveške žene! Začnite tudi ve odločen boj proti temu sovražniku hišne sreče, miru in zdravja. Kako žalostno je pri nas, da celo žene in dekleta srkajo ta gnus in strup. Ali bi se kje v Sloveniji dobila občina, kjer bi se večina izrekla proti žganjarnam, če bi prišlo do glasovanja?

Šnopsarne in kotli so znamenja naše sužnosti in zaostalosti.

Tisti, ki imajo največ dobička od žganja, nas sramotijo po časnikih kot divjake, razbojnike in tolovaje.

Zato veljaj odločno in povsod:

Proč s šnopsom! Proč s strupom, proč z goljufijo!

kmet in sploh naš človek, ki je sprejel falzifikat za svojo blago, ali za svoje delo, slepar pa naj ima dobiček. Imamo novo vlado, bomo videli, kako bo znala ščititi naše koristi.

Klanje breje živine prepovedano. Naredba ministra za prehrano in obnovo dežel z dne 31. januarja t. l. odreduje sledeče: Krave, telice, ovce in svinje, dokler so breje, junčki do dveh in pol leta, teleta in jagnjeta ženskega spola se ne smejo klati, niti prodajati za klanje. Isto velja za teleta moškega spola pod štirimi tedni, to je, dokler se jim popek ne zaraste in dokler jim zobovje popolnoma ne predre. To določilo ne velja samo v služaju zasilnega klanja. V drugih slučajih pa mora živinorejec zaprositi za klanje ali prodajo v klanje dovoljenje od politične oblasti, n. pr. če živinče ni sposobno za plemenje, ali ima hibo, ali je zaostalo, ali pa bolno. Za teleta moškega spola pod 4 tedni oz. dokler niso zaraseni in nimajo zob, se tako dovoljenje ne sme izdati. Dovoljenje se mora zabeležiti na živinskem listu. Prestopki se kaznujejo z globo do 400 K ali z zaporom do 30 dni. Če zakrivi tak prestopnik obrtnik, se mu razen globe oz. kazni lahko odvzame tudi obrt. Ta naredba je že pravnoveljavna.

Državni nadzor in državna uprava veleposestev. Ministrstvo za agrarno reformo nam je z ozirom na svojo novo naredbo glede državnega nadzorovanja in uprave veleposestev poslalo sledeči komentar: Stanje, ki ga je povzročila po vsem svetu svetovna vojna, zahteva nujno tudi pri nas velikih socijalnih in ekonomskih reform, med katere spada brezdvomno tudi agrarna reforma. Reforme tako velikega obsega, povzročale so vedno močne stresljaje v ekonomskem življenju naroda. Ako si poglobljeno ogledamo sedanje prilike v našem ekonomskem življenju, posebno prilike poljedeljske produkcije, pridemo do nepobitnega zaključka, da niso te prilike, — v kolikor se v javnosti nepovoljno kritizirajo — vstvarjene samo po agrarni reformi, nego da so neizbežna posledica desorganizacije sedanjega družabnega reda. Ministrstvo za agrarno reformo postavilo se je radi tega na stališče, da je treba pri izvajanju agrarne reforme obdržati kolikor mogoče stalno kontinuiteto poljedeljske produkcije, ter bo vsled tega z jedne strani obvezalo vse poljedelce, ki dobe zemljo od veleposestev, da izpolnijo gotove pogoje z ozirom na obdelovanje zemlje, z druge strani bo postavilo veleposestva pod drž. nadzor in po potrebi tudi pod drž. upravo, to pa radi tega, da se obdrži stabilnost produkcije. Ministrstvo za agrarno reformo je izdelalo uredbo o državnem nadzoru in o državni upravi veleposestev. Intencija uredbe je v glavnem, da se obdrži in če mogoče z racijonelnim obdelovanjem še poveča produkcija na veleposestvih v času, ko se ima izvesti agrarna reforma. Po tej naredbi imajo veleposestniki nevezane roke pri obdelovanju svojih veleposestev, seveda mora biti to obdelovanje racijonelno in napredno, ozirati se mora na občne potrebe, negovati mora agrarno industrijo — kjer to gre, v prvi vrsti sladkorno industrijo — dvigati mora mlekarstvo, živinorejo, poboljševati vrste semen itd. Veleposestniki morajo vsled tega obdržati cel inventar, živ in mrtev, v polnem obsegu; isti se bo zmanjševal le v toliko, v kolikor se bo površina posestva po izvajanju agrarne reforme krčila. Naloga državnega nadzora je, da čuva nad tem, da veleposestniki navedene dolžnosti točno spolnujejo; ako bi se tega ne držali, prevzame se njihovo posestvo po novi uredbi v državno upravo. V naredbi je jasno in točno določena kompetenca državnega nadzora veleposestev; inicijativa in dobra volja veleposestnika pri obdelovanju onega zemljišča, ki se mu pušča užitek, ni v nobenem slučaju vezana. Nadzor se ne bo vodilo birokratski, ampak strokovnjaško, pazilo se bo, da se produkcija po možnosti dvigne, obenem pa tudi, da se varujejo interese sistematične izvedbe agrarne reforme. Za vodstvo državne uprave na onih veleposestvih, koje prevzame ministrstvo za agrarno reformo v svojo upravo, veljajo po uredbi ista načela.

Dopisi.

Dijaški kuhinji v Ptujju je podaril 50 K g. Tone Ribič, davčni uradnik, mesto venca Franu Pihlerju.

Postaja Hajdin-Breg. Z zgradbo tega novega postajališča se je že pričelo. Prizadete občine so dosedaj prispevale za zgradbo okroglo 30.000 K, kateri znesek se je že položil pri blagajni ravnateljstva Južne železnice v Ljubljani. Cene materialu in delavcem so pa med tem neizmerno poskočile. Treba bo vsled tega zbrati še najmanj 15.000 K, ako hočemo, da se stavka konča. Pripravljalni odbor, kateremu načeljuje gospod Janez Grahar, občinski predstojnik na Hajdinu, je oddal stavbo v lastni režiji, ker bodo tako stroški manjši, kakor pa če gradi postajo južna železnica sama. Na prizadete občine se je odposlala zopet prošnja za zbiranje nadaljnjih prispevkov. Ti prispevki se polagajo, kakor znano, v pisarni g. dr. Ivana Fermevca, odvetnika v Ptujju. Le, če se bodo vse občine, ki se prijete poziv, odzvale prošnji, bo mogoče izvršiti načrt.

Železniška nesreča. V torek 24. t. m. sta okoli 17. ure iz postaje Slov. Gradec proti Dravogradu utekla dva naložena tovorna voza in trčila na progi na mešani vlak, vozeč iz postajice Sv. Jedert proti Slov. Gradcu. Pri tem so bili razbiti en osebni, en službeni voz in oba utekla voza. Med potniki in osobjem vlaka je nekaj težko in nekaj lahko ranjenih. Promet ni prekinjen. Preiskava je v teku.

Požar v občini Sv. Marko niže Ptujja. Dne 19. februarja 1920 je uničil požar 11 posestnikov in želarjem v Novi vasi, občina Sv. Marko niže Ptujja vsa gospodarska poslopja z zalegami vred in stanovališča. Nesrečni pogorelci so večinoma brez strehe, ter v najhujši bedi. Mnogim je pogorel živež, deloma tudi hišna oprava in obleka. Zavarovalnina znaša komaj par tisočakov, tako, da brez tuje pomoči vsled hude draginje ne bo nobenemu mogoče si zopet vzpostaviti gospodarstva. Da se nesrečnejšem pomaga, se je sestavil pomožni odbor, kateri namerava započeti večjo pomožno akcijo potom zbirke ter po obsegu škodo razdeliti nabrano podporo med prizadete. Zato se obrača podpisani pomožni odbor v imenu nesrečnih pogorelcev do občinstva z iskreno prošnjo, da zbira darove za omenjeno podporno akcijo, ter darove vpošlje pomožnemu odboru. Vsem blagim darovalcem se toplo zahvaljujem. Za pomožni odbor za pogorelce pri Sv. Marku: Dr. Pirkmaier, vodja okrajnega glavarstva.

Vreme krivo boleznim. Imamo zimo kakor bi se nahajali kje v Siciliji. Nikakor pa ne prija nam. Bolezni se širijo, „španska“ vlada kot svoječasno kolera. K sreči so noči bolj hladne, da priroda ne more še oživeti.

Politične vesti.

Amerika zahteva novo mirovno konferenco. LDU Berlin, 25. februarja. (Dun. kor. urad.) „Berliner Tageblatt“ poroča iz Bazla: Po vesteh, ki so prišle semkaj iz Rima, poroča „Messagero“ iz New Yorka, da je precej verjetno, da bo senat sprejel predlog predsednika Wilsona, ki zahteva, da se skliče nova mednarodna konferenca za temeljito revizijo mirovne pogodbe.

Beograd zahteva odklonitev ultimata. Beograd, 26. febr. („Jugosl.“) Vse beograjsko časopisje soglašalo v odločni zahtevi, da mora tudi nova vlada obnovljen angleško-francoski ultimatus brez pogojev odkloniti. Treba je antanti dokazati, da so njeni računi, ko je spekulirala na spremembo vlade, popolnoma pogrešeni. Narod ostane isti, pa naj se vlade še tako menjajo, in narod ne bo nikdar dopustil, da bi se katerakoli vlada odrekla našim primorskim rojakom.

Kaj poročajo o nas v Italiji. LDU Trst, 23. februarja. „Gazzetti di Venezia“ brzojavlja njen korespondent iz Brna od 21. t. m.: